

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Nawerking van de straf

Crijns, J.H.; Simmelink, J.B.H.M.

Citation

Crijns, J. H., & Simmelink, J. B. H. M. (2017). Nawerking van de straf. *Strafblad*, 15(3), 231-233. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/57809>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/57809>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

31. Nawerking van de straf

In het gros van de gevallen leidt een strafproces tot de oplegging van een of meerdere straffen en/of maatregelen aan de veroordeelde. Met de daaropvolgende executie van de opgelegde straffen of maatregelen komt het strafrechtelijk traject – in ieder geval voor wat betreft de hoofdzaak – doorgaans tot een einde. De veroordeelde ‘heeft boete gedaan’ en daarmee is strafrechtelijk gezien de kous voor dat moment af. Daarmee is echter niet zonder meer gezegd dat ook de veroordeelde definitief schoon schip heeft gemaakt en de draad weer ongestoord kan oppakken. Strafrechtelijke procedures – zelfs wanneer deze niet zijn geëindigd in een veroordeling – kunnen immers ook tal van bijkomende consequenties voor het leven van de veroordeelde of de gewezen verdachte hebben, zowel in feitelijke als in juridische zin. Deze nawerking van de strafrechtelijke procedure vormt het thema van deze editie. Hierbij kan worden gedacht aan het gegeven dat een eerdere strafrechtelijke veroordeling aanleiding kan geven tot toepassing van een recidiveregeling, met consequenties voor de straftoemeting in een later strafproces. Uit de verschillende bijdragen in deze editie blijkt dat een strafrechtelijke procedure ook gevolgen kan hebben binnen tal van andere deelgebieden van het recht, bijvoorbeeld het arbeidsrecht, het fiscale recht en het vreemdelingenrecht, maar bijvoorbeeld ook voor de aanvraag van een vergunning of een Verklaring Omtrent het Gedrag.

Deze realiteit – in de literatuur ook wel bestempeld als ‘de straf na de straf’ – roept diverse interessante praktische en theoretische vragen op. Wat betekenen deze bijkomende gevolgen voor de mogelijkheden voor de veroordeelde om zijn leven daadwerkelijk weer op te pakken? In hoeverre is het legitiem dat een veroordeelde ook binnen andere rechtsgebieden wordt geconfronteerd met zijn strafrechtelijk verleden? Wat betekenen de – al dan niet voorziene – bijkomende negatieve gevolgen van strafoplegging voor de proportionaliteit van de straf? En – in relatie daarmee – in hoeverre moet de strafrechter zich in het kader van de straftoemeting iets gelegen laten liggen aan deze bijkomende gevolgen?¹ Moeten deze in enigerlei mate strafmatigend werken teneinde de proportionaliteit van het totaalpakket aan ‘bestrafing’ te bewaken of houdt de verantwoordelijkheid van de strafrechter op bij het bepalen van de straf op basis van de ernst van het

feit en de op dat moment bekende persoonlijke omstandigheden van de verdachte?² En wat is in dit verband de rol van het ne bis in idem-beginsel: onder welke omstandigheden leiden bijkomende gevolgen van strafoplegging tot strijd met het verbod op dubbele bestraffing? En welke rol speelt de onschuldpresumptie in dit verband: dient de strafrechtelijke schuld eerst vast te staan alvorens bijkomende gevolgen zouden mogen intreden of vormt de enkele betrokkenheid in een strafrechtelijke procedure onder omstandigheden al voldoende legitimatie om in andere contexten beslissingen te nemen omtrent de (rechts)positie van de verdachte? Deze en dergelijke vragen vormen de rode draad binnen de verschillende bijdragen die in dit nummer zijn opgenomen.

Schuyt stelt in haar bijdrage onder de titel ‘De rechter als visionair’ vast dat de strafrechter – mede als gevolg van veranderingen in het denken over de doelen van de straf en de uitbreiding van het sanctiearsenaal gedurende de laatste decennia – in toenemende mate wordt geacht toekomstverwachtingen ten aanzien van de positie en de ontwikkeling van de verdachte mee te nemen in zijn straftoemtingsbeslissing. Waar hij in het verleden de op te leggen sanctie(s) met name (terugkijkend) bepaalde op basis van de ernst van het feit en de verwijtbaarheid daarvan aan de verdachte, wordt hij steeds meer geacht de op te leggen sancties (voorspellend) in dienst te stellen van toekomstige ontwikkelingen. Dit vraagt volgens Schuyt het nodige van de rechter, terwijl de verdachte zich tegelijkertijd geconfronteerd ziet met sancties die zijn toekomstige leven mogelijk verstrekkend beïnvloeden.

Heijink en Hoekman, beiden werkzaam bij de Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling van het Openbaar Ministerie, buigen zich in hun bijdrage over de regeling en de praktijk van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Zij betogen dat de voorwaardelijke invrijheidstelling niet zozeer moet worden gezien als een (voorwaardelijke) beëindiging van de straf als wel als een voortzetting van de straf in relatieve vrijheid. In die zin is de voorwaardelijke invrijheidstelling bovenal een nieuwe fase in de strafexecutie waarin de veroordeelde zich aan de gestelde voorwaarden dient te houden.

Broux bespreekt in haar bijdrage de nieuwe gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel die vanaf 1 januari 2018 het Wetboek van Strafrecht zal verrijken en die verstrekkende consequenties zal kunnen hebben voor gedetineerden na ommekomst van hun detentie. Met behulp van deze zelfstandige maatregel kan – in aanvulling op de voorwaardelijke invrijheidstelling – op voormalige ter

1 Zie S. Meijer, ‘De Invloed van de strafrechter op de bijkomende gevolgen van de straf. Pleidooi voor een meer integrale benadering tussen de straftoemtingsbeslissing en de bestuursrechtelijke beslissing’, *DD* 2017/16. Zie meer specifiek ten aanzien van de VOG-problematiek P.M. Schuyt, ‘De VOG als strafbeïnvloedende omstandigheid – of niet?’, *Trema* 2014, nr. 4, p. 10-15.

2 Zie M. Boone & E.G. Kurtovic, ‘Bijkomende gevolgen van straf en het principe van proportionele strafoplegging’, *NJB* 2016/1130.

beschikking gestelden en wegens ernstige gewelds- en zedenmisdrijven tot gevangenisstraf veroordeelden na ommekomst van hun vrijheidsbeneming nog jarenlang (en zo nodig zelfs levenslang) toezicht worden uitgeoefend. Broux plaatst in haar bijdrage de nodige kanttekeningen bij nut en noodzaak van deze nieuwe maatregel.

Waar de recente inwerkingtreding van de wetgeving met betrekking tot het recht op rechtsbijstand – onder meer inhoudende de wettelijke verankering van het recht op verhoorbijstand – grosso modo goed nieuws is voor de verdachte en diens verdediging, laat Brouwer in zijn bijdrage zien dat deze wetgeving ook een flinke adder onder het gras bevat, te weten de terugvorderingsregeling van het nieuwe artikel 43, derde lid, Sv. De verdachte die als gevolg van het feit dat hij in voorlopige hechtenis is genomen ambtshalve een raadsman toegevoegd heeft gekregen, zal bij een latere veroordeling voortaan een terugvordering van de genoten rechtsbijstand tegemoet kunnen zien, althans indien hij als voldoende draagkrachtig wordt beschouwd. Daarmee loopt de verdachte die ambtshalve een raadsman toegevoegd heeft gekregen voortaan gedurende het strafproces niet alleen meer een strafrechtelijk risico, maar ook een financieel risico.

Brouwer betoogt dat dit funest kan uitpakken voor de effectiviteit van diens verdediging, nu de verdachte en zijn raadsman de verdedigingsstrategie voortaan mede op basis van de te nemen financiële risico's moeten bepalen.

Van Drongelen en Dekkers gaan in hun bijdrage in op de mogelijke arbeidsrechtelijke gevolgen van het feit dat een werknemer is betrokken in een strafrechtelijke procedure, meer in het bijzonder op de vraag onder welke omstandigheden dit gegeven aanleiding vormt om tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst over te gaan. In dit verband is een belangrijke vraag of en in hoeverre de werkgever in het licht van de onschuldpresumptie de uitkomst van de strafrechtelijke procedure dient af te wachten alvorens tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst wordt overgegaan. De auteurs concluderen dat de werkgever daar wel verstandig aan doet, al is het niet zo dat een latere vrijspraak per definitie in de weg zou moeten staan aan beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Ook concluderen zij dat ontslag in verband met een strafrechtelijke veroordeling niet snel vragen oproept in verband met het ne bis in idem-beginsel.

Kurtovic en Boone gaan in hun bijdrage in op de bekende problematiek die gewezen verdachten en veroordeelden ondervinden wanneer zij een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) aanvragen, in veel gevallen benodigd voor het verkrijgen van een al dan niet betaalde baan. Meer specifiek gaan zij in op de effectiviteit van het VOG-beleid mede in het licht van de effectiviteitsmeting die vorig jaar door Kruijze en Gruter in opdracht van het WODC is uitgevoerd.³ Waar deze effectiviteitsmeting tot bepaald positieve conclusies

komt ten aanzien van de effectiviteit van het VOG-beleid, plaatsen Kurtovic en Boone kritische kanttekeningen bij deze conclusies.

Van der Vorm richt zich in zijn bijdrage op beantwoording van de vraag hoe de toepassing van de Wet Bibob zich verhoudt tot het strafdoel van resocialisatie. De Wet Bibob verschafft bestuursorganen immers een instrument om op grond van strafrechtelijke antecedenten een vergunning te kunnen weigeren of in te trekken. Hoewel de doelstelling van dit instrument weliswaar op zichzelf legitiem is – bescherming van de integriteit van het openbaar bestuur en het voorkomen dat het openbaar bestuur ongewild meewerkt aan het faciliteren van toekomstige strafbare feiten – kan het weigeren of intrekken van een vergunning de resocialisatie van de veroordeelde wel bemoeilijken. Van der Vorm concludeert dat dit risico kan worden meegewogen in het kader van de evenredigheidstoetsing die het bestuursorgaan in het kader van de Wet Bibob dient te maken. Tegelijkertijd dienen – mede in het licht van het feit dat de resocialisatiegedachte geen juridisch afdwingbare norm is – de verwachtingen hiervan niet al te hooggespannen zijn.

De bij het grote publiek onbekende bijzondere recidiveregeling met betrekking tot rijden onder invloed van alcohol of drugs van artikel 123b WVW 1994 wordt besproken door *Hugen*. De auteur schetst onder welke voorwaarden een rijbewijs houder kan worden geconfronteerd met het van rechtswege ongeldig worden van het aan hem afgegeven rijbewijs. Tegen het na een herhaalde veroordeling voor rijden onder invloed van alcohol of drugs van rechtswege ongeldig worden van het rijbewijs, staat voor de getroffen rijbewijs houder geen rechtsgang open. De auteur gaat mede aan de hand van praktijkvoorbeelden in op de consequenties van de recidiveregeling van artikel 123b WVW 1994 en de samenhang met de strafrechtelijke en bestuursrechtelijke sancties die aan een onder invloed rijdende bestuurder kunnen worden opgelegd. De fiscale consequenties van strafrechtelijke procedures worden besproken door *De Bont en Vissers*. Als eerste gaan zij in op het lastige thema inzake de uitwisseling van informatie tussen enerzijds de fiscus en anderzijds de politie en het Openbaar Ministerie. De te bespreken vervolgvraag is die naar het gebruik van strafrechtelijke informatie voor fiscale doeleinden en het gebruik van fiscale informatie voor opsporing en vervolging. Voorts bespreken de auteurs kwesties betreffende ne bis in idem en una via bij een cumulatie van een strafrechtelijke procedure met een fiscale naheffing en beboeting van fiscaal onjuist handelen van een strafrechtelijk veroordeelde. Ten slotte gaan de auteurs in op de fiscale consequenties van oplegging van een ontnemingsmaatregel, met name in relatie tot het vraagstuk van de verrekening van kosten.

Bezem en Thelosen bespreken tot slot de vreemdelingenrechtelijke gevolgen van een strafrechtelijke veroordeling. Zij laten zien dat bij beantwoording van de vraag welke gevolgen een strafrechtelijke veroordeling voor de verblijfstitel of de asielvergunning heeft de zogenoemde glijdende schaal van

3 P. Kruijze & P. Gruter, *Eens een dief, altijd een dief? Een verkenning rond het meten van de effectiviteit van de Verklaring Omtrent het Gedrag*, Amsterdam: WODC 2016.

artikel 3.86 Vreemdelingenbesluit van belang is, welke inhoudt dat hoe langer een vreemdeling rechtmatig in Nederland verblijft, hoe groter de inbreuk op de openbare orde als gevolg van het strafbare feit moet zijn om de verblijfsstatus in te trekken. Dit gegeven maakt dat de verblijfsstatus van de vreemdeling ook binnen een strafrechtelijke procedure van belang kan zijn en meer concreet een argument kan vormen in het kader van de straftoemeting. De auteurs – beiden advocaat – stellen vast dat de strafrechter in de praktijk bereid is naar goed onderbouwde, vreemdelingenrechtelijke argumenten te luisteren.

Tezamen illustreren de verschillende bijdragen in deze editie dat de strafrechtspleging – al dan niet uitmondend in strafoplegging – bepaald geen geïsoleerd gebeuren is, maar een veel bredere uitstraling heeft naar tal van maatschappelijke contexten en deelgebieden van het recht. Dit is weliswaar op zichzelf geen nieuws, maar wel een vaststelling die tot voortdurende bezinning noopt, zowel op het meer abstracte niveau van wetgeving en beleid als op het meer concrete niveau van de individuele strafzaak. Waar vanuit het perspectief van de samenleving de verwevenheid van deze verschillende contexten een legitiem doel dient, is het uiteindelijk de individuele veroordeelde of gewezen verdachte die hiervan in concreto de gevolgen ondervindt. Die prijs vindt weliswaar

in veel gevallen zijn grondslag en (tot op zekere hoogte) zijn legitimatie in de strafrechtelijke verwijtbaarheid, dit vormt echter geen vrijbrief tot het ongebreideld in het leven roepen van dergelijke bijkomende gevolgen. In ieder geval dient te worden voorkomen dat degene die eenmaal strafrechtelijk op de korrel is genomen na ommekomst van het strafproces tussen de wal en het schip valt (hetgeen vanzelfsprekend temeer klemmt wanneer de verdenking in een later stadium onterecht bleek te zijn). Dit is uit een oogpunt van resocialisatie niet alleen in het belang van het betrokken individu zelf, maar ook in het belang van de samenleving als geheel. Vanuit dat perspectief mag van wetgever en beleidsmakers worden verwacht dat enkel daar waar dit strikt noodzakelijk is relevantie wordt toegedicht aan het strafrechtelijk verleden van een burger, terwijl van de strafrechter mag worden verwacht dat hij minst genomen goed op de hoogte is van de bijkomende gevolgen van strafoplegging en dit waar mogelijk verdisconteert in zijn strafoplegging, in de wetenschap dat de executie van de straf voor de veroordeelde vaak niet het einde van het verhaal betekent.